

Wymagania podstawowe				Wymagania ponadpodstawowe			
Nr lekcji	Temat w podręczniku	Konieczne (dopuszczający) Uczeń:	Podstawowe (dostateczny) Uczeń:	Rozszerzające (dobry) Uczeń:	Dopelniające (bardzo dobry) Uczeń:	Wykraczające (celujący) Uczeń:	PP
DZIAŁ I. WĘDRUJEMY PO POLSCE							
1	1.Z mapą hipsometryczną Po Polsce	- Wyjaśnia ,co oznaczają kolory na mapie hipsometrycznej - Wskazuje na mapie Polski niziny, wyżyny i góry	- Odczytuje na mapie hipsometrycznej wysokości bezwzględne - Wskazuje na mapie ogólnie geograficznej pasy rzeźby Polski	- Wyjaśnia pojęcia: mapa hipsometryczna, niziny, wyżyny, góry - Wskazuje różnice między mapą poziomową a hipsometryczną	- Wyjaśnia przyczyny pasowego układu rzeźby Polski - Rozpoznaje na mapie hipsometrycznej formy terenu na nizinach, wyżynach i w górach	Uzasadnia konieczność stosowania różnorodnych odcieni barw wybranego koloru na mapie hipsometrycznej	7.1
2	2.Piękno krajobrazów naturalnych	- Wyjaśnia pojęcie krajobraz - Wymienia elementy krajobrazu	Wskazuje w najbliższej okolicy krajobraz naturalny	Wymienia 2,3 rodzaje krajobrazów naturalnych i wskazuje je na mapie Polski	- Wymienia czynniki wpływające na wygląd krajobrazu - Uzasadnia konieczność ochrony wybranych krajobrazów naturalnych	Poszukuje w dostępnych źródłach i prezentuje na forum klasy informacje o wybranym, cennym przyrodniczo krajobrazie Polski	4.1
3	Zajęcia terenowe : <i>Przyroda ożywiona i nieożywiona</i>	Rozpoznaje w Terenie ożywione i nieożywione składniki krajobrazu	Opisuje krajobraz najbliższej okolicy	Wymienia czynniki wpływające na wygląd krajobrazu najbliższej okolicy	Wyjaśnia przyczyny i skutki zmian krajobrazu najbliższej okolicy	Przewiduje zmiany, jakie mogą nastąpić w wyglądzie krajobrazu najbliższej okolicy	4.1
4	3.Na tatrzańskich szlakach	- wskazuje Tatry na mapie Polski - wymienia charakterystyczne cechy krajobrazu wysokogórskiego - wymienia 2,3 cechy charakteryzujące pogodę w Tatrach	- rozpoznaje na zdjęciach Tatr: turnię, grań, żleb, stożek piargowy - wskazuje na mapie : Rysy, 2, 3 potoki oraz Morskie Oko i Dolinę Pięciu Stawów	- wyjaśnia, w jaki sposób tworzą się żleby i stożki piargowe - wyjaśnia wpływ wysokości bezwzględnej na zmiany elementów pogody (temperatura, opady)	- porównuje krajobraz Tatr Wysokich z krajobrazem Tatr Zachodnich - oblicza temperaturę powietrza na szczycie góry, znając temperaturę u podnóża	projektuje kilkudniową wycieczkę w Tatry	7.2

Wymagania podstawowe				Wymagania ponadpodstawowe			
Nr lekcji	Temat w podręczniku	Konieczne (dopuszczający) Uczeń:	Podstawowe (dostateczny) Uczeń:	Rozszerzające (dobry) Uczeń:	Dopełniające (bardzo dobry) Uczeń:	Wykraczające (celujący) Uczeń:	PP
5	4. Wśród różnych organizmów Tatr	- wymienia kolejno piętra roślinne Tatr - wymienia 3,4 typowe zwierzęta zamieszkujące Tatry	rozpoznaje rośliny charakterystyczne dla poszczególnych pięter roślinnych w Tatrach	- wskazuje przyczyny piętrowego rozmieszczenia roślin w górach - określa czynniki warunkujące atrakcyjność turystyczną Tatr	- opisuje przystosowanie wybranych roślin i zwierząt do życia w górach wysokich - uzasadnia konieczność ochrony krajobrazu Tatr	prezentuje informacje na temat osobliwości roślin i zwierząt Tatr	7.2
6	5. W jaskiniach wapiennych	- wskazuje na mapie Wyżynę Krakowsko-Częstochowską - wymienia 2, 3 elementy krajobrazu wyżyny wapiennej	- wymienia 2, 3 formy krasowe podziemne - pokazuje na zdjęciach/rysunkach stalaktyty i stalagmity	- wyjaśnia, w jaki sposób tworzyły się wapienie i powstawały jaskinie - wyjaśnia pojęcia: stalaktyt, stalagmit, stalagnat, krasowienie	opisuje krajobraz wyżyny wapiennej na podstawie mapy krajobrazowej	prezentuje informacje o wybranych przez siebie formach krasowych wyżyny wapiennej	7.2
7	6. Na szlaku Orlich Gniazd	- wskazuje na mapie Szlak Orlich Gniazd - rozpoznaje na zdjęciach/rysunkach Maczugę Herkulesa	- wymienia elementy krajobrazu krasowego powierzchniowego (ostańce, doliny rzeczne) - wymienia po 2 gatunki roślin i zwierząt występujących na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej	- wyjaśnia, dlaczego na skałach wapiennych budowano zamki obronne - wymienia atrakcje turystyczne na Szlaku Orlich Gniazd - rozdzieli formy krasowe podziemne i powierzchniowe	- uzasadnia celowość utworzenia Ojcowskiego Parku Narodowego - wyjaśnia, w jaki sposób rośliny przystosowały się do życia na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej	- przedstawia informacje o zamkach obronnych na Szlaku Orlich Gniazd - planuje wycieczkę turystyczno-krajoznawczą po Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej	7.2

Wymagania podstawowe				Wymagania ponadpodstawowe			
Nr lekcji	Temat w podręczniku	Konieczne (dopuszczający) Uczeń:	Podstawowe (dostateczny) Uczeń:	Rozszerzające (dobry) Uczeń:	Dopełniające (bardzo dobry) Uczeń:	Wykraczające (celujący) Uczeń:	PP
8	7. Wśród równin i pagórków na Nizinach Środkowopolskich	- wskazuje na mapie ogólnogeograficznej pas Nizin Środkowopolskich - wymienia charakterystyczne cechy krajobrazu nizin	- wskazuje na mapie niziny: Południowielkopolską, Śląską, Mazowiecką i Polesie Lubelskie - wskazuje na mapie puszcze i parki narodowe Niziny Mazowieckiej i Polesia Lubelskiego	- rozpoznaje na mapie formy terenu występujące na nizinach - wyjaśnia wpływ klimatu i rodzaju gleb na rozwój rolnictwa	- porównuje warunki klimatyczne i glebowe na Nizinie Śląskiej, Południowielkopolskiej i Mazowieckiej - uzasadnia celowość utworzenia Kampinoskiego i Poleskiego Parku Narodowego	przygotowuje i przedstawia prezentację o wybranym parku narodowym nizin	7.2
9	8. Wzdłuż małowniczej Niziny Podlaskiej	- wskazuje na mapie ogólnogeograficznej Nizinę Podlaską - wymienia walory przyrodnicze Niziny Podlaskiej	- wskazuje na mapie parki narodowe: Białowiecki, Narwiański i Biebrzański - opisuje formy terenu, cechy klimatu i rodzaje gleb	- wymienia rzeki płynące przez parki narodowe: Narwiański i Biebrzański - wymienia chronione gatunki roślin i zwierząt w poszczególnych parkach narodowych Niziny Podlaskiej	wyjaśnia, dlaczego Nizina Podlaska jest krainą słabo przekształconą przez człowieka	przygotowuje folder turystyczno-krajoznawczy o Nizinie Podlaskiej	7.2
10	9. W Puszczy Białowieckiej	- wskazuje na mapie Polski położenie Puszczy Białowieckiej - rozpoznaje symbol Białowieckiego Parku Narodowego	- opisuje Puszcę Białowiecką na podstawie filmu/prezentacji lub informacji w podręczniku - wymienia po 3, 4 gatunki roślin i zwierząt zamieszkujących Puszcę Białowiecką	omawia rolę martwych drzew w naturalnym lesie	- opisuje krążenie substancji w naturalnym lesie - uzasadnia celowość utworzenia Białowieckiego Parku Narodowego	- wyszukuje w różnych źródłach i prezentuje informacje na temat osobliwości Białowieckiego Parku Narodowego - prezentuje historię ratowania żubrów w Polsce	7.2

Wymagania podstawowe				Wymagania ponadpodstawowe			
Nr lekcji	Temat w podręczniku	Konieczne (dopuszczający) Uczeń:	Podstawowe (dostateczny) Uczeń:	Rozszerzające (dobry) Uczeń:	Dopełniające (bardzo dobry) Uczeń:	Wykraczające (celujący) Uczeń:	PP
11	10. Wędrując nad jeziorami i po morenach pojezierzy	- wskazuje na mapie ogólnogeograficznej Pojezierze Mazurskie oraz 2, 3 największe jeziora tego regionu (Śniardwy, Mamry) - wymienia 2, 3 gatunki ptaków i ryb jezior mazurskich	wymienia atrakcje turystyczne Krainy Wielkich Jezior Mazurskich	- wyjaśnia, w jaki sposób powstał krajobraz pojezierny - określa zależności między warunkami naturalnymi a gospodarką na pojezierzach	opisuje krajobraz pojezierny, stosując pojęcia: jeziora polodowcowe, moreny czołowe, glazy narzutowe	uzasadnia, dlaczego warto utworzyć Mazurski Park Narodowy	7.2
12	11. Nad brzegiem wysokim i niskim	- wskazuje na mapie ogólnogeograficznej pas Pobrzeży Południowobałtyckich - wymienia typy wybrzeży w Polsce - wyjaśnia proces cofania się klifu	- wymienia główne siły natury rzeźbiące krajobraz nadmorski - wymienia i opisuje elementy rzeźby nadmorskiej: mierzeja, zatoka, klif, plaża	- wyjaśnia proces tworzenia się mierzei i powstawania jezior przybrzeżnych - uzasadnia celowość utworzenia Słowińskiego Parku Narodowego	- rozdziela formy powstałe w wyniku budującej i niszczącej działalności sił natury na pobrzeżu - opisuje rolę Wisły w powstawaniu Żuław Wiślanych	- wyszukuje i prezentuje informacje o Wolińskim Parku Narodowym - wyjaśnia zależności między położeniem nadmorskim a formami gospodarowania na wybrzeżu	7.2
13	12. Z szumem fal Morza Bałtyckiego	- odczytuje z mapy nazwy państw leżących nad Bałtykiem - wskazuje na mapie rzeki wpadające do morza - wymienia 3 gatunki zwierząt zamieszkujących Morze Bałtyckie	- opisuje położenie Morza Bałtyckiego - wyjaśnia, dlaczego Morze Bałtyckie jest morzem śródziemnym (śródziemnym)	wyjaśnia, dlaczego Morze Bałtyckie jest słabo zasolone	analizuje i wymienia przyczyny zanieczyszczenia morza	wyjaśnia celowość powołania Komisji Ochrony Środowiska Morskiego Bałtyku	7.2

Wymagania podstawowe				Wymagania ponadpodstawowe			
Nr lekcji	Temat w podręczniku	Konieczne (dopuszczający) Uczeń:	Podstawowe (dostateczny) Uczeń:	Rozszerzające (dobry) Uczeń:	Dopełniające (bardzo dobry) Uczeń:	Wykraczające (celujący) Uczeń:	PP
14 15	Uczeń w działaniu: Rozpoznaję typy krajobrazów Polski	- rozpoznaje na mapie hipsometrycznej niziny, wyżyny i góry - lokalizuje na mapie Polski rzeki i jeziora oraz poznane parki narodowe	lokalizuje na mapie krainy geograficzne Polski i ich główne miasta	wykonuje własną mapę hipsometryczną zgodnie z instrukcją	- interpretuje mapy klimatyczne - porównuje temperaturę powietrza i opady w różnych częściach Polski	porównuje warunki przyrodnicze w poszczególnych pasach rzeźby Polski	7.1
16	13. Podsumowanie działu <i>Wędrujemy po Polsce</i>						
17	Sprawdzian wiadomości i umiejętności						
DZIAŁ II. POZNAJEMY KRAJOBRAZY PRZEKSZTAŁCONE							
18	14. Krajobrazy przekształcone przez człowieka	- wskazuje zmiany, jakie wprowadza człowiek w najbliższej okolicy - wymienia elementy krajobrazu antropogenicznego	- wymienia typy krajobrazów przekształconych przez człowieka - opisuje charakterystyczne cechy krajobrazów: rolniczego, przemysłowego i wielkomiejskiego	- objaśnia, czym jest krajobraz - wymienia przyczyny przekształcania krajobrazów przez człowieka	wskazuje skutki przekształcania krajobrazów naturalnych	ocenia stopień przekształcenia krajobrazu swojej okolicy	7.2, 7.3
19	15. W krainie rolniczej	- wskazuje na mapie Polski Wyżynę Lubelską - wymienia rośliny uprawiane na Wyżynie Lubelskiej	- opisuje krajobraz rolniczy - lokalizuje na mapie krajobrazowej Wyżyny Lubelskiej obszary rolnicze	- wymienia czynniki decydujące o rozwoju rolnictwa - wyjaśnia, dlaczego na Wyżynie Lubelskiej dobrze rozwija się przemysł spożywczy	- wymienia rodzaje spożywczych zakładów przemysłowych na Wyżynie Lubelskiej - podaje przykłady wykorzystywania na wsi dotacji unijnych	ocenia zmiany, jakie zachodzą w rolnictwie w ostatnich latach	4.1, 7.2, 7.3

Wymagania podstawowe				Wymagania ponadpodstawowe			
Nr lekcji	Temat w podręczniku	Konieczne (dopuszczający) Uczeń:	Podstawowe (dostateczny) Uczeń:	Rozszerzające (dobry) Uczeń:	Dopełniające (bardzo dobry) Uczeń:	Wykraczające (celujący) Uczeń:	PP
20	16. Wśród kominów fabrycznych i hałd	- wskazuje na mapie Polski Wyżynę Śląską i jej główne miasta - wymienia surowce mineralne Wyżyny Śląskiej	- wymienia skutki eksploatacji węgla kamiennego - wyjaśnia, w jaki sposób powstają wyrobiska i hałdy kopalniane	- opisuje krajobraz przemysłowy Wyżyny Śląskiej - wymienia przyczyny i skutki zanieczyszczenia środowiska	opisuje, w jaki sposób rozwiązuje się problemy ekologiczne na Wyżynie Śląskiej	proponuje własne sposoby poprawy stanu środowiska Wyżyny Śląskiej	4.1, 7.2, 7.3
21	17. W zgiełku wielkiego miasta	- wskazuje na mapie Polski 5 największych miast - opisuje wygląd wielkiego miasta	wymienia główne problemy wielkich miast	określa pozytywne i negatywne skutki życia w wielkim mieście	- wskazuje powody rozwoju miast - opisuje rolę strefy podmiejskiej	prezentuje informacje o wybranym wielkim mieście Europy	4.1, 7.2, 7.3
22	18. W parku miejskim	- wymienia 2,3 przyczyny zakładania terenów zielonych w miastach - podaje 2,3 zasady właściwego zachowywania się w parku miejskim	- rozpoznaje charakterystyczne rośliny i zwierzęta spotykane w parkach miejskich - porównuje warunki panujące w parku i poza parkiem – w centrum miasta	- określa wpływ terenów zielonych na zdrowie oraz samopoczucie mieszkańców miast - uzasadnia konieczność tworzenia terenów zielonych w miastach	analizuje problemy występujące w parkach miejskich i proponuje sposoby ich rozwiązania	prezentuje informacje z różnych źródeł na temat walorów przyrodniczych wybranego parku miejskiego	7.3
23	Zajęcia terenowe: <i>Zmiany krajobrazu w najbliższej okolicy</i>	wymienia elementy krajobrazu najbliższej okolicy	rozpoznaje antropogeniczne formy terenu	wskazuje pozytywne i negatywne zmiany krajobrazu najbliższej okolicy	ocenia stopień przekształcenia krajobrazu	aktualizuje mapę topograficzną najbliższej okolicy	4.1, 7.2, 7.3
24	Uczeń w działaniu: <i>Poznaję formy działalności człowieka</i>	- wymienia antropogeniczne formy terenu - wskazuje zmiany w krajobrazie najbliższej okolicy	- odczytuje z mapy miejsca występowania surowców mineralnych - wymienia zmiany w krajobrazach powstałe w wyniku działalności	odczytuje z mapy położenie lasów i obszarów rolniczych	- wskazuje zmiany, jakie zachodzą w rozwoju przestrzeni wielkomiejskiej - podaje przyczyny i skutki zmian w krajobrazie przemysłowym	określa, jakie zmiany w krajobrazie najbliższej okolicy mogą nastąpić w ciągu najbliższych 10 lat	7.3

Wymagania podstawowe				Wymagania ponadpodstawowe			
Nr lekcji	Temat w podręczniku	Konieczne (dopuszczający) Uczeń:	Podstawowe (dostateczny) Uczeń:	Rozszerzające (dobry) Uczeń:	Dopełniające (bardzo dobry) Uczeń:	Wykraczające (celujący) Uczeń:	PP
25	19. Po ulicach starego Krakowa	wskazuje na planie Krakowa Wawel, Rynek Główny i Sukiennice	- wymienia 3 najcenniejsze zabytki architektury Krakowa - odczytuje nazwy ulic, przy których leżą	wymienia najważniejsze walory turystyczne Krakowa	opisuje najcenniejsze zabytki Krakowa, ich historię i znaczenie	proponuje własną trasę wycieczki po Krakowie	7.5
26	20. Traktem Królewskim po Warszawie	wskazuje na planie Warszawy Zamek Królewski, Stare Miasto, Łazienki Królewskie i Wilanów	- wymienia 4 najcenniejsze zabytki na Trakcie Królewskim - odczytuje nazwy ulic, przy których znajdują się te zabytki	wymienia najważniejsze walory turystyczne Warszawy	opisuje najcenniejsze zabytki Warszawy	proponuje własną trasę wycieczki po Warszawie	7.5
27	21. W zabytkowym Gdańsku	wskazuje na planie Gdańska ul. Długi Targ, Motławę, Kościół Mariacki	- wymienia 4 najcenniejsze zabytki Gdańska - odczytuje nazwy ulic, przy których leżą	wymienia najważniejsze walory turystyczne Gdańska	opisuje najcenniejsze zabytki Gdańska	wskazuje związki położenia Gdańska nad morzem z rozwojem miasta	7.5
28	22. Podsumowanie działu: <i>Poznajemy krajobrazy przekształcone</i>						
29	Sprawdzian wiadomości i umiejętności						
DZIAŁ III. BADAMY WŁAŚCIWOŚCI CIAŁ							
30	23. Rodzaje oddziaływań	- podaje nazwy oddziaływań - określa źródło oddziaływań - wyjaśnia, że oddziaływanie występuje między dwoma ciałami	- podaje przykłady oddziaływań - przewiduje skutki oddziaływań	- opisuje oddziaływanie grawitacyjne jak oddziaływanie na odległość (gravitacyjne spadanie ciał) - określa oddziaływanie mechaniczne (sprężyste) jako oddziaływanie wymagające bezpośredniego kontaktu ciał	- odróżnia oddziaływania bezpośrednie i na odległość - podaje siłę jako miarę oddziaływania między ciałami - określa oddziaływanie między planetami i Słońcem jako oddziaływanie grawitacyjne	- porównuje spadanie ciała różnych kształtach i różnych masach - określa zależność między siłą oddziaływania grawitacyjnego a odległością między środkami ciał	10.1, 10.7

Wymagania podstawowe				Wymagania ponadpodstawowe			
Nr lekcji	Temat w podręczniku	Konieczne (dopuszczający) Uczeń:	Podstawowe (dostateczny) Uczeń:	Rozszerzające (dobry) Uczeń:	Dopełniające (bardzo dobry) Uczeń:	Wykraczające (celujący) Uczeń:	PP
31	24. Właściwości magnetyczne ciał	• podaje nazwy biegunów magnetycznych • opisuje oddziaływanie magnesu na ciała	• wyjaśnia, do czego służy kompas • omawia budowę kompasu • opisuje sposób posługiwania się kompasem • opisuje oddziaływanie między biegunami magnetycznymi	• opisuje zachowanie się igły magnetycznej w pobliżu magnesu • sprawdza oddziaływanie magnesu z polem magnetycznym Ziemi • określa oddziaływanie magnetyczne jako oddziaływanie na odległość	• bada i wymienia czynniki zakłócające działanie kompasu • wskazuje ciała magnesujące się • wyjaśnia, że biegunów magnetycznych nie można rozdzielić • wykazuje zależność między magnesami i siłą oddziaływania między nimi	• wskazuje bieguny magnetyczne Ziemi • wyjaśnia różnice w położeniu biegunów geograficznych i magnetycznych • opisuje powstawanie zorzy polarnej jako skutek występowania pola magnetycznego Ziemi	10.7, 10.8
32	Uczeń w działaniu: Buduję własny kompas i sprawdzam jego działanie	• bada oddziaływanie między magnesami (przyciąganie i odpychanie)	• posługuje się kompasem w celu określenia kierunków geograficznych w klasie	• buduje własny kompas • określa kierunki geograficzne, używając własnoręcznie wykonanego kompasu	• bada wpływ pola magnetycznego i elektrycznego na wskazania kompasu • bada wpływ przedmiotów metalowych na wskazania kompasu	• magnesuje przedmioty wykonane z żelaza i opisuje ich działanie jako magnesu nietwałego	10.7, 10.8

Wymagania podstawowe				Wymagania ponadpodstawowe			
Nr lekcji	Temat w podręczniku	Konieczne (dopuszczający) Uczeń:	Podstawowe (dostateczny) Uczeń:	Rozszerzające (dobry) Uczeń:	Dopełniające (bardzo dobry) Uczeń:	Wykraczające (celujący) Uczeń:	PP
33	25. Zjawiska elektryczne w przyrodzie	• elektryzuje ciało przez potarcie • podaje przykłady zjawisk elektrycznych w przyrodzie	• wskazuje w otoczeniu zjawiska elektryzowania przez tarcie • wymienia ciała elektryzujące się dodatnio i ujemnie • określa zasady zachowania się w czasie burzy	• bada oddziaływanie ciał naelektryzowanych na ciała wykonane z różnych substancji • wyjaśnia oddziaływanie na odległość ciał naelektryzowanych • omawia powstawanie wyładowań atmosferycznych	• opisuje skutki oddziaływania między ciałami naelektryzowanymi jednoimiennie i różnoimiennie • wyjaśnia zasadę działania elektroskopu	• bada doświadczalnie oddziaływanie między ciałami naelektryzowanymi przez potarcie i wyciąga wnioski • wykonuje własny elektroskop i korzysta z niego do wykazania naelektryzowania ciał • wyjaśnia, dlaczego w czasie burzy jesteśmy bezpieczni w samochodzie	10.1, 10.2
34	26. Przewodnictwo elektryczne	• wymienia przykłady przewodników i izolatorów • wymienia elementy potrzebne do zbudowania prostego obwodu elektrycznego	• buduje prosty obwód składający się z baterii, żarówki (silniczka) i włącznika • wymienia warunki konieczne do przepływu prądu elektrycznego	• korzysta z prostego układu elektrycznego do sprawdzenia przewodzenia prądu przez różne substancje	• określa świecenie żarówki (pracę silniczka) jako skutek przepływu prądu • wyjaśnia, na czym polega przepływ prądu elektrycznego	• przedstawia schematycznie przepływ prądu elektrycznego	10.5

Wymagania podstawowe				Wymagania ponadpodstawowe			
Nr lekcji	Temat w podręczniku	Konieczne (dopuszczający) Uczeń:	Podstawowe (dostateczny) Uczeń:	Rozszerzające (dobry) Uczeń:	Dopełniające (bardzo dobry) Uczeń:	Wykraczające (celujący) Uczeń:	PP
35	27. Elektryczność wokół nas	- wymienia źródła prądu elektrycznego (np. baterie, akumulatory, prądnice) - wymienia odbiorniki prądu elektrycznego	- podaje przykłady odbiorników zasilanych z różnych źródeł - podaje wartość napięcia elektrycznego dostarczanego do mieszkań z elektrowni	- wyjaśnia pojęcie napięcie elektryczne - odczytuje napięcie elektryczne z opisów na odbiornikach prądu - wykazuje, że niektóre owoce mogą być źródłem prądu elektrycznego	- dobiera źródła prądu do odbiornika (np. do żarówek o różnych mocach) - rysuje schemat obwodu elektrycznego - wykazuje doświadczalnie zależność jasności świecenia żarówki od ilości baterii podłączonych do obwodu	omawia przykłady organizmów wytwarzających prąd elektryczny	10.3
36	28. Skutki przepływu prądu	wymienia skutki przepływu prądu: cieplny, świetlny, magnetyczny, mechaniczny	opisuje skutki przepływu prądu w przykładowych domowych urządzeniach elektrycznych (np. grzałka, silnik odkurzacza, żarówka)	- wskazuje możliwości wykorzystania skutków przepływu prądu w życiu codziennym - opisuje wygląd symboli ostrzegających przed porażeniem prądem elektrycznym	- wykazuje doświadczalnie przepływ prądu przez wodę - przewiduje skutki niewłaściwego użytkowania urządzeń elektrycznych	sprawdza doświadczalnie skutki przepływu prądu elektrycznego	10.4
37 38	Uczeń w działaniu: Badam zjawiska elektryczne	- wykonuje własny elektroskop - opisuje warunek konieczny do przepływu prądu w obwodzie	- sprawdza działanie elektroskopu - omawia oddziaływanie między naelektryzowanymi ciałami - buduje prosty obwód elektryczny i sprawdza jego działanie	- wykorzystuje elektryzowanie się ciał do oddzielania substancji - buduje elektromagnes	- opisuje budowę elektromagnesu i rolę jego poszczególnych elementów - prawidłowo dokumentuje swoją pracę doświadczalną	- wykrywa naelektryzowanie ciał - korzysta z prostego obwodu elektrycznego do wykazania przepływu prądu przez ciało człowieka	10.2, 10.3, 10.4, 10.5

Wymagania podstawowe				Wymagania ponadpodstawowe			
Nr lekcji	Temat w podręczniku	Konieczne (dopuszczający) Uczeń:	Podstawowe (dostateczny) Uczeń:	Rozszerzające (dobry) Uczeń:	Dopełniające (bardzo dobry) Uczeń:	Wykraczające (celujący) Uczeń:	PP
39	29. Elektryczność w moim domu	• omawia skutki braku energii elektrycznej we współczesnym świecie • dostrzega konieczność oszczędzania energii elektrycznej	• wyjaśnia rolę bezpiecznika w obwodzie elektrycznym • wyjaśnia rolę licznika energii elektrycznej	• podaje zasady bezpiecznej obsługi podstawowych domowych urządzeń elektrycznych	• wyjaśnia zasadę korzystania z odbiorników energii elektrycznej w celu jej oszczędzania • szacuje koszty zużycia energii elektrycznej	• wyjaśnia zalety korzystania z odbiorników energooszczędnych • wskazuje zalety korzystania ze źródeł odnawialnych w celu wytwarzania energii elektrycznej	10.6
40	30. Podsumowanie działu: <i>Badamy właściwości ciał</i>						
41	Sprawdzian wiadomości i umiejętności						
DZIAŁ IV. POZNAJEMY TAJEMNICE ZJAWISK ŚWIETLNYCH							
42	31. Zjawiska świetlne	• dostrzega konieczność oświetlenia w celu widzenia swojego otoczenia • wymienia źródła światła	• podaje przykłady naturalnych i sztucznych źródeł światła • posługuje się pojęciami wiązka światła i promień świetlny	• wyjaśnia zasadę powstawania cienia i półcienia; • opisuje sposoby wykazania prostoliniowego rozchodzenia się światła	• demonstruje na przykładzie prostoliniowe rozchodzenie się światła • otrzymuje doświadczalnie promień świetlny • buduje kamerę otworkową i opisuje powstały obraz	• wskazuje przykłady skutków prostoliniowego rozchodzenia się światła w przyrodzie • opisuje powstawanie obrazu w kamerze otworkowej	11.4

Wymagania podstawowe				Wymagania ponadpodstawowe			
Nr lekcji	Temat w podręczniku	Konieczne (dopuszczający) Uczeń:	Podstawowe (dostateczny) Uczeń:	Rozszerzające (dobry) Uczeń:	Dopełniające (bardzo dobry) Uczeń:	Wykraczające (celujący) Uczeń:	PP
43	32.Odbicie światła	- opisuje odbicie się światła od zwierciadła płaskiego - podaje przykłady odbicia światła w przyrodzie	- posługuje się pojęciami promień padający i promień odbity - opisuje zjawisko rozproszenia światła - podaje przykłady stosowania elementów odblaskowych	- określa zależność między kątem padania i kątem odbicia - rysuje promień padający i promień odbity od gładkiej i od pożałdowanej powierzchni	- wymienia rodzaje zwierciadeł i podaje ich przykłady - sprawdza doświadczalnie odbicie i rozproszenie się światła - wymienia przykłady odbicia i rozproszenia światła	- opisuje budowę i zastosowanie peryskopu - rysuje bieg promieni świetlnych w peryskopie	11.5
44	33.Świat pełen kolorów	- opisuje światło białe jako mieszaninę barw - podaje przykłady rozszczepienia światła w przyrodzie	- rozpoznaje tęczę jako efekt rozszczepienia światła słonecznego - rozszczepia światło na płycie CD	- wyjaśnia, na czym polega widzenie barwne - odróżnia barwy podstawowe od barw złożonych - rozdziela pojęcia pochłanianie i odbicie światła	- bada zjawisko załamania światła - posługuje się pojęciem widma światła białego	- wyjaśnia pojęcie światła jednobarwnego - wyjaśnia, na czym polega składanie światła o różnych barwach	
45 46	Uczeń w działaniu: <i>Buduję proste przyrządy optyczne</i>	- wytwarza obraz wielokrotny - otrzymuje widmo światła białego za pomocą płyty CD	- opisuje powstawanie obrazu wielokrotnego - otrzymuje widmo światła białego za pomocą naczynia wypełnionego wodą	- buduje kalejdoskop - sprawdza działanie kalejdoskopu - dostrzega różnice w widmie otrzymanym za pomocą CD światła pochodzącego z różnych źródeł	- wyjaśnia powstawanie obrazu w kalejdoskopie - bada zjawisko załamania światła - prawidłowo dokumentuje swoją pracę badawczą	bada bieg promieni świetlnych przechodzących z powietrza do wody i odbijających się od zwierciadła	11.4, 11.5

Wymagania podstawowe				Wymagania ponadpodstawowe			
Nr lekcji	Temat w podręczniku	Konieczne (dopuszczający) Uczeń:	Podstawowe (dostateczny) Uczeń:	Rozszerzające (dobry) Uczeń:	Dopełniające (bardzo dobry) Uczeń:	Wykraczające (celujący) Uczeń:	PP
47	34. Powstawanie obrazów	- opisuje budowę i zasadę działania lupy - podaje przykłady zastosowania lupy	- wytwarza za pomocą lupy ostre obrazy przedmiotu na ekranie - rozróżnia obrazy odwrócone i proste oraz powiększone i pomniejszone	- wyznacza ognisko lupy - posługuje się pojęciami ognisko i ogniskowa - wymienia rodzaje soczewek skupiających	- rysuje powstawanie obrazu w lupie - podaje przykłady ciał, które mogą skupiać promienie świetlne jak lupa	- wytwarza obraz powstały w naczyniu wypełnionym wodą - wyjaśnia, kiedy obraz powstały w lupie jest powiększony, a kiedy pomniejszony	8.7
48	35. Budowa i działanie oka	- określa rolę narządu wzroku w odbieraniu wrażeń z otoczenia - wymienia 2,3 czynniki stanowiące zagrożenie dla narządu wzroku	- wskazuje na schemacie oka położenie źrenicy, soczewki i siatkówki - omawia zasady ochrony narządu wzroku przed szkodliwymi czynnikami	- określa rolę poszczególnych części oka w procesie widzenia - omawia proces powstawania obrazu w oku człowieka	określa rolę mózgu w procesie odbierania wrażeń wzrokowych z otoczenia	- wyjaśnia, na czym polega zjawisko złudzenia optycznego - opisuje wybraną wadę i chorobę narządu wzroku	8.6, 9.5
49	36. Podsumowanie działu : <i>Poznajemy tajemnice zjawisk świetlnych</i>						
50	Sprawdzian wiadomości i umiejętności						
DZIAŁ V. ODKRYWAMY ŚWIAT DŹWIĘKÓW WOKÓŁ NAS							
51	37. Dźwięki wokół nas	- podaje przykłady źródeł dźwięków - dostrzega różnicę dźwięków w zależności od ich źródła	- opisuje mechanizm powstawania dźwięków - wymienia cechy charakteryzujące dźwięk - wyjaśnia pojęcie barwa dźwięku	- wyjaśnia zależność wysokości dźwięku od długości i naprężenia struny - wyjaśnia zależność głośności dźwięku od amplitudy drgającej struny	- wytwarza dźwięki o różnej wysokości za pomocą struny lub słupa powietrza - wytwarza dźwięki o różnej głośności	- wyjaśnia pojęcia ultradźwięki i infradźwięki - opisuje wytwarzanie dźwięków przez przykładowe instrumenty muzyczne, między innymi organy	8.8

Wymagania podstawowe				Wymagania ponadpodstawowe			
Nr lekcji	Temat w podręczniku	Konieczne (dopuszczający) Uczeń:	Podstawowe (dostateczny) Uczeń:	Rozszerzające (dobry) Uczeń:	Dopełniające (bardzo dobry) Uczeń:	Wykraczające (celujący) Uczeń:	PP
52	38.Rozchodzenie się dźwięków	określa, kiedy dźwięki docierają do człowieka	- opisuje rozchodzenie się dźwięku jako falę podłużną (zagęszczenia i rozrzedzenia drobin powietrza) - posługuje się pojęciem fala dźwiękowa	- bada rozchodzenie się dźwięków w różnych ośrodkach - wyjaśnia zjawisko załamania dźwięku	wykazuje, że do rozchodzenia się dźwięku potrzebny jest ośrodek materialny	wyjaśnia rozchodzenie się dźwięku jako przekazywanie drgań między drobinami ośrodka	8.9
53	Uczeń w działaniu: <i>Badam rozchodzenie się dźwięków</i>	sprawdza, czy drgające ciała powodują drgania drobin powietrza	- bada, jak można wytworzyć dźwięk - wytwarza różne dźwięki za pomocą prostych przyrządów drgających	bada, od czego zależy wytwarzany dźwięk (długość i napięcie struny, wysokość słupa powietrza)	- buduje własny telefon i sprawdza jego działanie - dokumentuje swoją pracę badawczą	bada zależność wysokości dźwięku od długości płytek w cymbałkach	8.8, 8.9
54	39.Ucho jako narząd słuchu i równowagi	- określa rolę narządu słuchu w odbieraniu wrażeń z otoczenia - wymienia 2,3 czynniki stanowiące zagrożenie dla narządu słuchu	- wskazuje na schemacie ucha położenie błony bębenkowej i podaje jej rolę - omawia zasady ochrony narządu słuchu przed szkodliwymi czynnikami	- nazywa i wskazuje główne części ucha na modelu lub schemacie - określa rolę poszczególnych części ucha - uzasadnia, dlaczego hałas jest niebezpieczny dla zdrowia człowieka	- opisuje, w jaki sposób ucho odbiera i przekazuje wrażenia dźwiękowe do mózgu - uzasadnia, że ucho jest również narządem równowagi	- wyszukuje i prezentuje informacje Na temat chorób uszu i uszkodzeń słuchu - podaje sposoby na ograniczanie hałasu w najbliższym otoczeniu	8.6, 9.5

Wymagania podstawowe				Wymagania ponadpodstawowe			
Nr lekcji	Temat w podręczniku	Konieczne (dopuszczający) Uczeń:	Podstawowe (dostateczny) Uczeń:	Rozszerzające (dobry) Uczeń:	Dopełniające (bardzo dobry) Uczeń:	Wykraczające (celujący) Uczeń:	PP
55	40. Dźwięk w przyrodzie	• podaje przykłady powstawania echa • opisuje jak powstaje echo	• opisuje echo jako przykład odbicia fali dźwiękowej • podaje przykłady wykorzystania zjawiska echa w przyrodzie (np. echolokacja u nietoperzy i delfinów)	• wykazuje doświadczalnie odbicie fali dźwiękowej • dostrzega różnicę między prędkością rozchodzenia się światła i dźwięku na podstawie wykładowań atmosferycznych	• porównuje rozchodzenie się dźwięku i światła • opisuje metodę pomiaru prędkości rozchodzenia się światła i dźwięku	• szacuje odległość na podstawie różnicy prędkości rozchodzenia się dźwięku i światła	8.10
56	41. Podsumowanie działu <i>Odkrywam świat dźwięków</i>						
57	Sprawdzian wiadomości i umiejętności						
DZIAŁ VI. POZNAJEMY ORGANIZM CZŁOWIEKA I JEGO DZIAŁANIE							
58	42. Składniki pokarmowe i ich rola	• rozróżnia produkty pochodzenia roślinnego i zwierzęcego • wymienia po 2,3 przykłady pokarmów niezbędnych w codziennej diecie oraz pokarmów szkodliwych dla zdrowia	• wskazuje przykłady pokarmów będących bogatym źródłem białek, tłuszczów, cukrów, witamin • planuje zdrowy posiłek dla ucznia szkoły podstawowej	• omawia rolę składników pokarmowych w organizmie • określa główne błędy żywieniowe dzieci i młodzieży • wymienia główne zasady zdrowego żywienia	• porównuje własny sposób odżywiania z zasadami zdrowej diety • ocenia własną dietę	• określa skutki niedoboru wybranych witamin w diecie • wymienia dodatki do żywności, które mają szkodliwy wpływ na zdrowie	9.2, 9.3
59	43. Droga, jaką przebywa pokarm	• wskazuje na planszy lub modelu położenie układu pokarmowego • wymienia zasady dbania o higienę przygotowywania oraz spożywania posiłków	• rozpoznaje i nazywa elementy układu pokarmowego człowieka • omawia rolę układu pokarmowego	• opisuje wędrówkę pokarmu w układzie pokarmowych • wymienia zasady dbania o zdrowie oraz sprawne działanie układu pokarmowego	• określa rolę enzymów trawiennych w procesie trawienia pokarmów • uzasadnia konieczność spożywania pokarmów bogatych w błonnik	• wymienia czynniki mające szkodliwy wpływ na wątrobę i trzustkę • określa zalety oraz wady diety wegetariańskiej	8.1, 8.2

Wymagania podstawowe				Wymagania ponadpodstawowe			
Nr lekcji	Temat w podręczniku	Konieczne (dopuszczający) Uczeń:	Podstawowe (dostateczny) Uczeń:	Rozszerzające (dobry) Uczeń:	Dopełniające (bardzo dobry) Uczeń:	Wykraczające (celujący) Uczeń:	PP
60 61	Uczeń w działaniu: <i>Wykrywam składniki pokarmowe</i>	• bada obecność skrobi w wybranych produktach pokarmowych • zapisuje wyniki obserwacji w tabeli	• wykrywa obecność tłuszczu w owocach i nasionach wybranych roślin • porównuje uzyskane wyniki	• uzasadnia, że pokarmy są źródłem energii	• przygotowuje próbę kontrolną do doświadczenia • analizuje etykiety produktów spożywczych	• uzasadnia, dlaczego niektóre pokarmy są szkodliwe dla zdrowia	V.,9. 3
62	44. Krążenie krwi w organizmie	• wskazuje na schemacie serce i naczynia krwionośne • wymienia 2,3 czynniki wpływające niekorzystnie na pracę serca i działanie układu krwionośnego	• omawia rolę serca oraz naczyń krwionośnych • wyjaśnia, czym jest tętno • określa, jakie czynniki wpływają na prędkość tętna	• określa rolę krwi w rozprowadzaniu składników odżywczych i tlenu • określa zasady dbania o układ krwionośny	• porównuje budowę i funkcje naczyń krwionośnych • ocenia wpływ codziennych zachowań na zdrowie układu krwionośnego	• charakteryzuje rolę poszczególnych składników krwi • prezentuje informacje na temat wybranej choroby krwi, serca lub naczyń krwionośnych	8.1, 8.2
63	45. Wędrówka tlenu w organizmie	• wskazuje na schemacie płuca i drogi oddechowe budujące układ oddechowy • wymienia podstawowe zasady higieny układu oddechowego • wykonuje proste pomiary, zapisuje wyniki i formułuje wnioski	• wymienia narządy budujące drogi oddechowe • określa rolę układu oddechowego • omawia czynniki wpływające niekorzystnie na zdrowie układu oddechowego	• określa zadania dróg oddechowych i płuc • opisuje wędrówkę tlenu w organizmie • określa cel wymiany gazowej	• omawia proces wymiany gazowej • określa związek między budową płuc a ich rolą w procesie wymiany gazowej	• uzasadnia, dlaczego aktywność fizyczna ma pozytywny wpływ na pracę układu oddechowego	8.1, 8.2

Wymagania podstawowe				Wymagania ponadpodstawowe			
Nr lekcji	Temat w podręczniku	Konieczne (dopuszczający) Uczeń:	Podstawowe (dostateczny) Uczeń:	Rozszerzające (dobry) Uczeń:	Dopełniające (bardzo dobry) Uczeń:	Wykraczające (celujący) Uczeń:	PP
64	46. Energia niezbędna do życia	• podaje przykłady czynności, do wykonywania których niezbędna jest energia • podaje nazwy substancji powstających w procesie oddychania	• wykonuje doświadczenie wykazujące obecność dwutlenku węgla i pary wodnej w wydychanym powietrzu • porównuje procesy spalania i oddychania	• wymienia czynniki wpływające na zapotrzebowanie energetyczne organizmu	• wyjaśnia, na czym polega współdziałanie układów: pokarmowego, oddechowego i krwionośnego w procesie uzyskiwania energii przez organizm	• porównuje zapotrzebowanie energetyczne sportowców i uczniów w wieku od 10–11 lat	8.5
65 66	Uczeń w działaniu: Badam procesy oddychania i spalania	• wykonuje doświadczenie zgodnie z instrukcją • wykazuje doświadczalnie, że do procesu spalania i oddychania jest niezbędny tlen	• prawidłowo opisuje przebieg doświadczenia • wykonuje pomiary i zapisuje wyniki • przedstawia wyniki obserwacji w formie rysunku lub opisu	• identyfikuje produkty spalania • wykrywa substraty i produkty procesu oddychania	• identyfikuje produkty oddychania nasion i drożdży • samodzielnie interpretuje wyniki doświadczenia i formułuje wnioski	• samodzielnie formułuje pytanie badawcze i hipotezę do danego doświadczenia	V., 8.5
67	47. Odbieranie informacji z otoczenia	• wymienia przykłady informacji odbieranych przez narządy zmysłów • wyjaśnia, dlaczego zmysł dotyku, smaku i węchu pełni funkcję ochronną w życiu człowieka	• omawia budowę i działanie narządu węchu i smaku • określa rolę skóry w odbieraniu wrażeń z otoczenia	• wyjaśnia, dlaczego nie zawsze czujemy smaki i zapachy	• określa rolę mózgu w odbieraniu wrażeń z otoczenia	• omawia przykłady współpracy narządów zmysłów w odbieraniu wrażeń ze środowiska zewnętrznego	8.6

Wymagania podstawowe				Wymagania ponadpodstawowe			
Nr lekcji	Temat w podręczniku	Konieczne (dopuszczający) Uczeń:	Podstawowe (dostateczny) Uczeń:	Rozszerzające (dobry) Uczeń:	Dopełniające (bardzo dobry) Uczeń:	Wykraczające (celujący) Uczeń:	PP
68	48. Szkielet jako część układu ruchu	- wskazuje na modelu lub planszy główne elementy szkieletu - wymienia 2, 3 czynniki szkodliwe dla układu kostnego - wymienia pokarmy wpływające korzystnie na stan układu kostnego	- wymienia cechy kości - wyjaśnia, dlaczego kości są twarde i elastyczne - wyjaśnia, na czym polega rola szkieletu	- omawia rolę różnych części szkieletu - rozdziela rodzaje kości - uzasadnia związek budowy kości z ich położeniem i funkcją	wskazuje na schemacie rodzaje połączeń kości oraz określa ich rolę	uzasadnia związek między sposobem odżywiania a chorobami kości, np. osteoporozą	8.1, 8.2
69	49. Współdziałanie kości, mięśni i stawów	- wskazuje na schemacie przykłady mięśni człowieka - wymienia elementy układu ruchu człowieka - podaje 2, 3 przyczyny wad postawy	- określa rolę wybranych mięśni szkieletowych - wymienia czynniki wpływające na sprawność i zdrowie układu ruchu	wyjaśnia znaczenie ruchu i ćwiczeń fizycznych dla utrzymania zdrowia oraz dobrego samopoczucia	- określa, na czym polega praca mięśni szkieletowych - omawia działanie wybranych mięśni narządów wewnętrznych	prezentuje przykłady ćwiczeń zapobiegających powstawaniu wad postawy oraz płaskostopia	9.4
70	50. Pierwsza pomoc przy urazach ciała	- wyjaśnia, jak wezwać pomoc w nagłych wypadkach - wymienia zasady postępowania podczas stłuczenia i skaleczenia	- wymienia przyczyny i objawy urazów - wyjaśnia, kiedy należy wezwać pomoc lekarską przy urazach - wyjaśnia, jak postępować podczas urazów kości i stawów	uzasadnia, dlaczego ukąszenia i użądlenia zwierząt mogą być niebezpieczne	demonstruje, jak opatrywać drobne rany i skaleczenia oraz unieruchomić kończynę	wymienia przykłady innych urazów ciała i podaje sposoby udzielania pierwszej pomocy	9.8
71	51. Niebezpieczne używki	wymienia po 2, 3 przykłady negatywnego wpływu dymu tytoniowego i alkoholu, narkotyków na organizm człowieka	- wyjaśnia, na czym polega palenie bierne - podaje przykłady substancji, które mogą uzależniać	- wyjaśnia, na czym polega uzależnienie - uzasadnia, dlaczego narkotyki są zagrożeniem dla życia człowieka	analizuje przyczyny i skutki palenia papierosów, picia alkoholu, zażywania substancji psychoaktywnych	proponuje przeprowadzenie w szkole akcji ostrzegających młodych ludzi przed uzależnieniami	9.12

Wymagania podstawowe				Wymagania ponadpodstawowe			
Nr lekcji	Temat w podręczniku	Konieczne (dopuszczający) Uczeń:	Podstawowe (dostateczny) Uczeń:	Rozszerzające (dobry) Uczeń:	Dopełniające (bardzo dobry) Uczeń:	Wykraczające (celujący) Uczeń:	PP
72	52. Zdrowy styl życia	- wymienia 2, 3 czynniki wpływające na stan zdrowia - opisuje 2, 3 skutki niezdrowego stylu życia	- wymienia najczęstsze przyczyny zaniedbywania zdrowia - wyjaśnia, na czym polega zdrowy styl życia	omawia zasady zdrowego stylu życia	uzasadnia, dlaczego zdrowie człowieka zależy głównie od jego postępowania	ocenia wpływ reklamy na zdrowie człowieka	9.13
73	53. Podsumowanie działu : <i>Poznajemy organizm człowieka i jego działanie</i>						
74	Sprawdzian wiadomości i umiejętności						
DZIAŁ VII. POZNAJEMY ETAPY ROZWOJU CZŁOWIEKA							
75	54. Różnice między nami	- wskazuje na planszy położenie narządów układu rozrodczego - przyporządkowuje określone cechy budowy zewnętrznej do sylwetki kobiety lub mężczyzny	- określa rolę układu rozrodczego - wymienia narządy budujące żeński i męski układ rozrodczy - wymienia zasady higieny układu rozrodczego	- omawia rolę poszczególnych narządów układu rozrodczego - omawia różnice w budowie ciała kobiety i mężczyzny - wskazuje na schemacie miejsca dojrzwania komórek płciowych męskich i żeńskich	wyjaśnia przyczyny różnic w budowie układu rozrodczego żeńskiego i męskiego	wyszukuje oraz prezentuje na forum klasy informacje na temat roli Kobiet i mężczyzn w rodzinie i społeczeństwie na przestrzeni kilku pokoleń	8.1, 8.2
76	55. Od poczęcia do narodzin	- rozpoznaje komórki rozrodcze: męską i żeńską na schemacie - wyjaśnia, na czym polega zapłodnienie	- wskazuje miejsce rozwoju zarodka - podaje 2, 3 przykłady sytuacji i zachowań, które są zagrożeniem dla nienarodzonego dziecka	- wskazuje na planszy miejsce zapłodnienia - omawia główne etapy rozwoju dziecka wewnątrz organizmu matki	- omawia rozwój zygoty od momentu zapłodnienia do chwili zagnieżdżenia się w macicy - wyjaśnia, jaką rolę odgrywa łożysko w czasie ciąży	prezentuje informacje na temat bliźniąt jedno- i dwujajowych	8.3

Wymagania podstawowe				Wymagania ponadpodstawowe			
Nr lekcji	Temat w podręczniku	Konieczne (dopuszczający) Uczeń:	Podstawowe (dostateczny) Uczeń:	Rozszerzające (dobry) Uczeń:	Dopełniające (bardzo dobry) Uczeń:	Wykraczające (celujący) Uczeń:	PP
77	56. Wzrastanie i rozwój człowieka	- rozpoznaje etapy rozwoju człowieka na podstawie rysunku, fotografii lub opisu - podaje nazwy etapów życia człowieka po narodzeniu	- charakteryzuje dowolny etap rozwojowy człowieka - wymienia przykłady najważniejszych zmian zachodzących w organizmie w poszczególnych etapach rozwojowych	omawia zmiany zachodzące w dwóch dowolnie wybranych etapach rozwojowych człowieka	- charakteryzuje okres wieku dorosłego i okres starości - porównuje funkcjonowanie organizmu w poszczególnych okresach życia	wykonuje oś czasu przedstawiającą okresy życia człowieka	8.3
78	57. Dojrzewanie czasem wielkich zmian	wymienia przykłady zmian w organizmie świadczących o rozpoczęciu okresu dojrzewania u osoby własnej płci	wymienia zmiany fizyczne zachodzące w okresie dojrzewania u dziewcząt oraz chłopców	- wymienia cechy wspólne dojrzewania dziewcząt i chłopców - omawia zmiany w psychice, jakie towarzyszą okresowi dojrzewania	uzasadnia, dlaczego w okresie dojrzewania trzeba szczególnie dbać o swój organizm	wyszukuje informacje na temat hormonów płciowych i ich roli w różnych okresach życia człowieka	8.4
79	58. Problemy wieku dojrzewania	- wymienia przykłady niewłaściwych zachowań nastolatków - podaje cechy dobrego kolegi i przyjaciela	- omawia przykłady sytuacji, w których należy nie poddawać się presji otoczenia - prezentuje właściwe zachowanie asertywne w wybranej sytuacji	- wyjaśnia, dlaczego w okresie dojrzewania młodzi ludzie ulegają złym wpływom otoczenia - określa, na czym polega zachowanie asertywne	uzasadnia konieczność zachowań asertywnych w przypadku presji otoczenia	- wyjaśnia na przykładach, na czym polega empatia - proponuje sposoby reagowania na przemoc psychiczną i fizyczną	9.12
80	59. Podsumowanie działu: <i>Poznajemy etapy rozwoju człowieka</i>						
81	Sprawdzian wiadomości i umiejętności						

DZIAŁ VIII. OBSERWUJEMY ZMIANY W ŚRODOWISKU

Wymagania podstawowe				Wymagania ponadpodstawowe			
Nr lekcji	Temat w podręczniku	Konieczne (dopuszczający) Uczeń:	Podstawowe (dostateczny) Uczeń:	Rozszerzające (dobry) Uczeń:	Dopełniające (bardzo dobry) Uczeń:	Wykraczające (celujący) Uczeń:	PP
82	60.Pyły i gazy w powietrzu	- wymienia 4 główne źródła zanieczyszczeń powietrza - wymienia 2,3 skutki zanieczyszczenia powietrza dla zdrowia ludzi	- wymienia skutki tworzenia się kwaśnych opadów - wymienia skutki zanieczyszczenia powietrza dla gleby, roślin i wody	wyjaśnia, jaką funkcję pełnią gazy cieplarniane	opisuje proces tworzenia się efektu cieplarnianego	prowdzi samodzielnie pomiary zanieczyszczenia powietrza w swojej okolicy	5.1, 5.5
83	61.Zanieczyszczone wody	- Wymienia 2,3 źródła zanieczyszczenia wody - Wymienia 2,3 skutki zanieczyszczenia wody	- Opisuje sposoby przedostawania się zanieczyszczeń do wody - Omawia wpływ ścieków na zanieczyszczenie wody	- Określa wpływ detergentów na środowisko - Omawia wpływ zanieczyszczeń wody na zdrowie człowieka	Wymienia sposoby oczyszczania wód	Uzasadnia konieczność działań na rzecz czystości wód	5.5, 6.7
84	62.Zanieczyszczone gleby	- Wymienia 2,3 źródła zanieczyszczenia gleby - Wymienia 2,3 skutki zanieczyszczenia gleby	- Opisuje wpływ przemysłu, transportu i rolnictwa na zanieczyszczenia gleby - Omawia sposoby przedostawania się zanieczyszczeń do gleby	- Określa wpływ zanieczyszczenia gleby na środowisko - Podaje przykłady własnych działań powodujących zmniejszenie zanieczyszczenia gleby	- Podaje sposoby zmniejszania zanieczyszczeń gleby - Uzasadnia konieczność działań na rzecz zmniejszenia zanieczyszczeń gleby	Wymienia miejsca w Polsce O największym stopniu zanieczyszczenia gleby	5.5, 6.7
85	63.Wpływ czynników środowiska na substancje	- Wymienia substancje najczęściej wyrzucane przez ludzi - Podaje sposoby zmniejszenia zanieczyszczeń	opisuje, na czym polega korozja substancji	- wyjaśnia, jak gleba wpływa na substancje - omawia wpływ wody i temperatury na substancje	- wykazuje doświadczalnie wpływ gleby, powietrza i wody na substancje - wyjaśnia, dlaczego w celu ochrony metali przed korozją pokrywa się je farbą	wymienia przykładowe czasy rozkładu różnych substancji znajdujących się na wysypiskach	6.7

Wymagania podstawowe				Wymagania ponadpodstawowe			
Nr lekcji	Temat w podręczniku	Konieczne (dopuszczający) Uczeń:	Podstawowe (dostateczny) Uczeń:	Rozszerzające (dobry) Uczeń:	Dopełniające (bardzo dobry) Uczeń:	Wykraczające (celujący) Uczeń:	PP
86 87	Uczeń w działaniu: <i>Analizuję przyczyny i skutki zanieczyszczeń środowiska</i>	- uzasadnia, dlaczego dzikie wysypiska są niebezpieczne dla organizmów - wykonuje doświadczenie zgodnie z instrukcją	- bada wpływ zanieczyszczeń środowiska na rośliny - odczytuje informacje ze schematu i mapy	analizuje schematy oraz mapy przedstawiające stan środowiska przyrodniczego w Polsce i wyciąga wnioski	określa skutki zanieczyszczeń wody, gleby i powietrza	ocenia stopień degradacji środowiska w swojej okolicy	6.6
88	64. Problem odpadów w moim otoczeniu	- wymienia rodzaje odpadów, które trafiają do kosza - wyjaśnia, w jaki sposób należy segregować odpady	- wymienia odpady niebezpieczne - określa, jak z nimi postępować	- wyjaśnia, dlaczego odpady są szkodliwe - określa cele segregacji odpadów	- wymienia korzyści recyklingu - proponuje sposoby zmniejszania odpadów opakowaniowych w swoim domu	ocenia poziom segregacji odpadów w swojej miejscowości	6.8
89	65. Stan środowiska w mojej okolicy	podaje przykłady pozytywnych i negatywnych zmian w najbliższej okolicy	wymienia przyczyny wycinania lasów	wyjaśnia, w jaki sposób człowiek zmienia formy terenu	wyjaśnia, dlaczego człowiek zmienia bieg rzek	proponuje sposoby poprawy stanu środowiska najbliższej okolicy	5.4
90 91	Zajęcia terenowe: Zanieczyszczenia środowiska w najbliższym otoczeniu	- prowdzi obserwacje zgodnie z instrukcją - współpracuje w grupie	przedstawia wyniki obserwacji w formie rysunku lub opisu	analizuje wyniki prowadzonych obserwacji	samodzielnie formułuje wnioski z prowadzonych badań	- prowdzi samodzielnie pomiary zanieczyszczenia powietrza w swojej okolicy - analizuje wyniki i wyciąga wnioski	5.1

Wymagania podstawowe				Wymagania ponadpodstawowe			
Nr lekcji	Temat w podręczniku	Konieczne (dopuszczający) Uczeń:	Podstawowe (dostateczny) Uczeń:	Rozszerzające (dobry) Uczeń:	Dopełniające (bardzo dobry) Uczeń:	Wykraczające (celujący) Uczeń:	PP
92	66. Działania na rzecz przyrody	wymienia działania na rzecz przyrody, które każdy może podjąć we własnym domu	wymienia działania na rzecz przyrody, które można podjąć dla szkoły, swego osiedla, okolicy	wskazuje sposoby życia w zgodzie z przyrodą	ocenia swoją postawę i porównuje z postawą świadomego konsumenta	podaje przykłady ekologicznego stylu życia	5.2 5.3
93	67. Formy ochrony przyrody w Polsce	- wymienia zasady zachowania się na obszarach chronionych - wymienia przykłady 2, 3 parków narodowych w Polsce	- wymienia formy ochrony przyrody - podaje przykłady gatunków chronionych w Polsce	- wyjaśnia, jakie elementy przyrody mogą być pomnikami przyrody - podaje różnice między parkiem narodowym i parkiem krajobrazowym	- uzasadnia, dlaczego wprowadzono prawne formy ochrony przyrody - wymienia zasady ochrony gatunkowej w Polsce	opisuje walory przyrodnicze wybranego rezerwatu lub parku narodowego	7.4
94	68. Obszary chronione w najbliższej okolicy	rozpoznaje 3 gatunki ptaków w swojej okolicy	wymienia 3 cenne przyrodniczo obszary w najbliższej okolicy	wyjaśnia, czym jest program Natura 2000	- wskazuje 2 przykłady siedlisk i gatunków włączonych do sieci Natura 2000 - interpretuje mapę obszarów Natura 2000	prezentuje na forum klasy informacje o wybranym obszarze Natura 2000	7.4
95	69. Podsumowanie działu: <i>Obserwujemy zmiany w środowisku</i>						
96	Sprawdzian wiadomości i umiejętności						